

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 367

Gospodarka przestrzenna Aktualne aspekty polityki społeczno-gospodarczej i przestrzennej

Redaktorzy naukowci

Jacek Potocki

Jerzy Ładysz

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2014

Redakcja wydawnicza: Justyna Mroczkowska

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Barbara Cibis

Łamanie: Agata Wiszniowska

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się

na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie

wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wrocław 2014

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-474-5

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:

EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.

ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Wstęp	11
Franciszek Adamczuk: Tritia – nowa forma i instytucja integracji europejskiej.....	13
Bartosz Bartosiewicz, Iwona Pielesiak: Dzienna mobilność mieszkańców małych miast Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego.....	21
Magdalena Belof: Wyzwania planowania przestrzennego na poziomie regionalnym	30
Piotr Chmiel, Leszek Stanek: Efektywność ekonomiczna realizacji dróg dla zabudowy mieszkaniowej w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	38
Joanna Cymerman: Uwarunkowania przekształceń struktury własnościowej gruntów na Pomorzu Środkowym w latach 2000–2012.....	50
Łukasz Damurski: Uczestnicy procesu podejmowania decyzji przestrzennych na szczeblu lokalnym. Teoria i praktyka.....	59
Eleonora Gonda-Soroczyńska: Wielofunkcyjność czy jednofunkcyjność? Uzdrowiska w obliczu przemian przestrzennych	68
Piotr Gryszel, Daria Elżbieta Jaremen, Andrzej Rapacz: Fundusze unijne czynnikiem kształtującym funkcję turystyczną w wybranych gminach regionu jeleniogórskiego.....	76
Piotr Hajduga: Specjalne strefy ekonomiczne w Polsce a kształtowanie kapitału ludzkiego.....	90
Piotr Idczak, Karol Mrozik: Ocena efektywności kosztowej rozwiązań kształtujących retencję zlewni rzecznej jako sposobu ograniczania zagrożenia powodziowego	102
Marian Kachniarz: Prymusi i maruderzy – aktywność inwestycyjna gmin dolnośląskich	112
Anna Katola: Znaczenie równości płci dla długookresowego wzrostu gospodarczego.....	119
Olgierd Kempa, Jan Kazak: Przekształcenia funkcjonalno-przestrzenne a podatki od nieruchomości.....	128
Lidia Klos: Zanieczyszczenia obszarowe na terenach wiejskich województwa zachodniopomorskiego	136
Piotr Krajewski: Problemy planistyczne na terenach parków krajobrazowych w sąsiedztwie Wrocławia na przykładzie Ślęzańskiego Parku Krajobrazowego.....	147

Natalia Krawczyszyn: Kierunki polityki turystycznej w euroregionach polsko-czeskich – unifikacja czy dywersyfikacja produktu turystycznego po- granicza?	155
Barbara Kryk: Projekt modelu wsparcia na rynku pracy młodzieży zagrożo- nej wykluczeniem społecznym	163
Marta Kusterka-Jefmańska: Jakość życia a jakość usług publicznych w praktyce badań na poziomie lokalnym	170
Grażyna Leśniewska: Wpływ rodziny na kształtowanie postawy obywatel- skiej społeczeństwa	178
Jerzy Ładysz: Kierunki rozwoju zielonej infrastruktury we wrocławskim ob- szarze funkcjonalnym	186
Urszula Markowska-Przybyła: Zastosowanie ekonomii eksperymentalnej do pomiaru kapitału społecznego	196
Barbara Mastalska-Cetera, Beata Warczewska: Realizacja wybranych programów wspierających rolnictwo w Parku Krajobrazowym „Dolina Baryczy”	204
Piotr Mijał: Aspekty prawne konkurencyjności specjalnych stref ekono- micznych	214
Katarzyna Milewska-Osiecka: Nowe budownictwo mieszkaniowe w świe- tle polityki funkcjonalno-przestrzennej strefy podmiejskiej Łodzi	223
Agnieszka Ogrodowczyk: Polityka mieszkaniowa a współczesne przekształ- cenia obszarów śródmiejskich – przykład Łodzi	232
Jan Polski: Ekologiczne, społeczne i ekonomiczne aspekty ładu przestrzen- nego w regionie	240
Katarzyna Przybyła, Eleonora Gonda-Soroczyńska: Poziom rozwoju in- frastruktury społecznej we Wrocławiu	248
Zbigniew Przybyła: Rozwój zrównoważony jako koncepcja dynamiczna kształtowania przestrzeni gospodarczej	256
Adam Przybyłowski: Stan infrastruktury transportu drogowego w Polsce z uwzględnieniem aspektów bezpieczeństwa	261
David Ramsey: Ocena atrakcyjności osiedli we Wrocławiu	272
Janusz Rosiek: Wpływ implementacji pakietu klimatyczno-energetycznego (PKE) Unii Europejskiej na równoważenie rozwoju społeczno-gosudar- czego krajów członkowskich ugrupowania	281
Anna Skorwider-Namietko, Jarosław Skorwider-Namietko: Gospodarka odpadami jako element zarządzania strategicznego w jednostkach samo- rządu terytorialnego	292
Beata Skubiak: Polityka regionalna wobec zmian demograficznych	301
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałązka: Kapitał społeczny jako czyn- nik wspierający innowacyjność małych przedsiębiorstw na przykładzie województwa lubelskiego	310

Agnieszka Stacherzak: Typologia funkcjonalna gmin Dolnego Śląska a Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020.....	322
Izabela Szamrej-Baran, Paweł Baran: Subiektywne i obiektywne mierniki ubóstwa energetycznego	332
Maciej Szarejko, Jerzy Ładysz: Podstawy ekonomiczne kształtowania i racjonalnego wykorzystania miejskiego systemu zielonej infrastruktury	340
Katarzyna Tarnawska: Analiza determinant rozwoju regionalnego w świetle ewolucyjnej geografii ekonomicznej	350
Alina Walenia: Polityka spójności Unii Europejskiej a zmiany systemowe w zarządzaniu finansami publicznymi.....	359
Beata Warczewska, Barbara Mastalska-Cetera: Strategie rozwoju gmin mających obszary o szczególnych wartościach przyrodniczych a model zrównoważonego rozwoju	370
Marcelina Zapotoczna: Taksonomiczna analiza przestrzennego zróżnicowania potrzeb mieszkaniowych w Polsce	378
Adam Zydroń, Piotr Szczepański, Sebastian Gawel: Ograniczenia i możliwości zwiększania lesistości w aglomeracji poznańskiej na przykładzie gminy Rokietnica.....	387
Adam Zydroń, Piotr Szczepański, Piotr Walkowski: Analiza zmian cen transakcyjnych gruntów niezabudowanych w gminie Września w latach 2002–2009	394

Summaries

Franciszek Adamczuk: Tritia – a new form and institution of European integration	20
Bartosz Bartosiewicz, Iwona Pielesiak: Daily mobility of small town's inhabitants in Łódź Metropolitan Area	29
Magdalena Belof: Challenges of regional spatial planning.....	37
Piotr Chmiel, Leszek Stanek: Economic efficiency of building the roads for the residential areas in the local spatial management plans	48
Joanna Cymerman: Conditions of changes in the structure of land ownership in Central Pomerania in the years 2000–2012	58
Łukasz Damurski: Stakeholders of the spatial decision-making process on a local level. Theory and practice	67
Eleonora Gonda-Soroczyńska: Polyfunctionality or monofunctionality of spas in the face of spatial transformations?	75
Piotr Gryszel, Daria Elżbieta Jaremen, Andrzej Rapacz: EU funds as the tourist function raising factor in the selected tourist communes of Jelenia Góra region	88

Piotr Hajduga: Special economic zones in Poland and the formation of human capital.....	101
Piotr Idczak, Karol Mrozik: Cost-effectiveness evaluation of solutions shaping river basin retention as a method of flood risk reduction.....	111
Marian Kachniarz: Top leaders and stragglers – investment activity of Lower Silesia communities.....	118
Anna Katola: The importance of gender equality for long-term growth.....	127
Olgierd Kempa, Jan Kazak: Functional and spatial transformation and the real estate taxes.....	135
Lidia Kłos: Territorial pollution in rural areas of the West Pomeranian Voivodeship.....	146
Piotr Krajewski: Planning problems in the areas of landscape parks near Wrocław on the example of Ślęzański Landscape Park.....	154
Natalia Krawczynszyn: Trends of tourism policy in Polish-Czech euroregions – unification or diversification of border tourist product?.....	162
Barbara Kryk: Draft model of support in the labor market of young people at risk of social exclusion.....	169
Marta Kusterka-Jefmańska: Quality of life vs. quality of public services in practice of research at the local level.....	177
Grażyna Leśniewska: Family influence on the attitudes of citizens society..	185
Jerzy Ładysz: Directions of development of green infrastructure in the Wrocław functional area.....	195
Urszula Markowska-Przybyła: Application of experimental economics for measuring of social capital.....	203
Barbara Mastalska-Cetera, Beata Warczewska: Implementation of selected programs supporting agriculture in the Landscape Park “Barycz Valley”.....	213
Piotr Mijał: Legal aspects of competitiveness of Special Economic Zones ...	222
Katarzyna Milewska-Osiecka: New housing construction within the spatial policy for suburban zone of Łódź.....	231
Agnieszka Ogrodowczyk: Housing policy and contemporary changes of the inner city – example of Łódź.....	239
Jan Polski: Ecological, public and economic aspects of the spatial order in the region.....	247
Katarzyna Przybyła, Eleonora Gonda-Soroczyńska: Level of social infrastructure development in Wrocław.....	255
Zbigniew Przybyła: Sustainable development as a dynamic idea of shaping the economic space.....	260
Adam Przybyłowski: Road transport infrastructure development in Poland with special emphasis on safety issues.....	271
David Ramsey: Assessment of districts attractiveness in Wrocław.....	280

Janusz Rosiek: Impact of the implementation of the EU Climate and Energy Package (EU CEP) on socio-economic development of selected EU countries	291
Anna Skorwider-Namiołko, Jarosław Skorwider-Namiołko: Waste management as a part of the strategic management in local self-government units	300
Beata Skubiak: Regional policy in the face of demographic changes	309
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałązka: Social capital as a factor supporting innovative small businesses on the example of the Lublin Voivodeship	321
Agnieszka Stacherzak: Functional typology of Lower Silesia municipalities and “Development strategy of Lower Silesia Voivodeship 2020”	331
Izabela Szamrej-Baran, Paweł Baran: Subjective and objective measures of fuel poverty	339
Maciej Szarejko, Jerzy Ładysz: Economic principles of development and rational use of urban green infrastructure system	349
Katarzyna Tarnawska: Theoretical analysis of regional development determinants in the light of evolutionary economic geography	358
Alina Walenia: EU cohesion policy vs. system changes in public finance management	369
Beata Warczewska, Barbara Mastalska-Cetera: The development strategies of communes, which are areas of special natural values with regard to the sustainable development model	377
Marcelina Zapotoczna: Taxonomic analysis of spatial differentiation of housing needs in Poland	386
Adam Zydróż, Piotr Szczepański, Sebastian Gawel: Limitation and possibilities of forestation growth in the Poznań agglomeration on the example of the Rokietnica commune	393
Adam Zydróż, Piotr Szczepański, Piotr Walkowski: Transaction prices changes analysis of undeveloped properties in the municipality of Września in the years 2002–2009	400

Piotr Chmiel, Leszek Stanek

Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu

EFEKTYWNOŚĆ EKONOMICZNA REALIZACJI DRÓG DLA ZABUDOWY MIESZKANIOWEJ W MIEJSCOWYCH PLANACH ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Streszczenie: Planowanie przestrzenne w gminach obecnie jest często pozbawione rzetelnego rachunku ekonomicznego. Wykonywane prognozy finansowe dla miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (MPZP) są ułomne i istnieje duża dowolność w ich opracowaniu. Obejmują one koszty budowy infrastruktury, ale nie uwzględniają rozproszenia zabudowy i tempa jej przyrostu, m.in. ze względu na brak jednolitego uniwersalnego modelu obliczeniowego. Tworzącej się zabudowie mieszkaniowej towarzyszy powstawanie infrastruktury drogowej, która taki rachunek ekonomiczny już posiada. Ścisłe powiązanie przyrostu zabudowy z infrastrukturą drogową pozwoli na wykorzystanie tego rachunku.

Słowa kluczowe: ekonomiczna wewnętrzna stopa zwrotu, planowanie przestrzenne.

DOI: 10.15611/pn.2014.367.04

1. Wstęp

Rozproszenie zabudowy oraz tempo jej przyrostu winno mieć wymiar ekonomiczny, który odpowiadałby oczekiwaniom finansowym gmin. Koszty realizacji infrastruktury drogowej powinny być niższe niż korzyści wynikające z powstawania zabudowy mieszkaniowej, generującej ruch samochodowy. Koszty infrastruktury drogowej zależą głównie od rozproszenia zabudowy (długości wybudowanych dróg), a ich efektywność wykorzystania limituje tempo przyrostu zabudowy mieszkaniowej. Efektywność planu będzie wyznaczana przez iloraz korzyści i kosztów. Celem tego opracowania jest wzmocnienie roli rachunku ekonomicznego w planowaniu. Rachunek pozwoli ocenić opłacalność zabudowy mieszkaniowej w uchwalanych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Modelowy rachunek ekonomiczny pozwoli określić opłacalność realizacji infrastruktury drogowej dla zabudowy mieszkaniowej, projektowanej w uchwalanych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (MPZP). W istocie rachunek taki powinien być elementem analizy wariantów na etapie tworzenia planu. Obejmie

on potencjalne koszty oraz korzyści generowane przez ustalenia planu miejscowego odnośnie do zmiany przeznaczeń terenów. Koszty budowy drogi (utwardzonej) obejmują: jezdnię, odwodnienie, chodniki, oświetlenie, dokumentację. Korzyści społeczne uwzględniają redukcję kosztów w zakresie: eksploatacji pojazdów, strat czasu, skutków wypadków drogowych i emisji spalin.

Porównanie obu strumieni kosztów i korzyści w czasie (25 lat) pozwala na wyznaczenie ekonomicznej wewnętrznej stopy zwrotu (EIRR), która będzie jednym z mierników ekonomicznych skutków realizacji planu miejscowego. Obecnie uchwalane plany miejscowe przeznaczają na nowe obszary mieszkaniowe bardzo duże powierzchnie terenów. Skutki finansowe zagospodarowania tych obszarów, obciążające gminy (a w istocie podatników), są przedstawiane jedynie w prognozie finansowej. Prognoza ta obejmuje zestawienie kosztów infrastruktury oraz korzyści wynikających z przyrostu zabudowy. Prognoza przyrostu zabudowy, najtrudniejsza do określenia i najważniejsza część składowa rachunku, jest bardzo hipotetyczna ze względu na brak realnych wytycznych. Zakładanym efektem wprowadzenia proponowanego rachunku do procedury planistycznej jest racjonalizacja zamierzeń w zagospodarowaniu przestrzennym gminy w stosunku do posiadanych możliwości budżetowych oraz ocena efektywności zaangażowanych środków.

2. Zestawienie elementów wykonania rachunku efektywności ekonomicznej dróg dla planu zabudowy

Dla wykonania rachunku ekonomicznego niezbędne jest określenie:

- długości nowej drogi,
- maksymalnej ilości zabudowy – liczby lokali mieszkalnych dla zabudowy mieszkaniowej w projektowanym planie (np. w przeliczeniu na szerokość frontu działki przy ulicy – zwłaszcza dla zabudowy jednorodzinnej),
- liczby osób pracujących przypadających na 1 dom/mieszkanie,
- liczby samochodów na 1 dom/mieszkanie,
- dochodów gminy (udział w podatku dochodowym PIT – 39,34%) pobieranych od osób zameldowanych na jej terenie,
- dochodów gminy od podmiotów prowadzących działalność gospodarczą (karta podatkowa),
- dochodów gminy od nieruchomości mieszkaniowych i gruntowych,
- innych dochodów, np. ze sprzedaży gruntów gminy pod zabudowę w granicach planu.

3. Rachunek ekonomiczny dla dróg

Instrukcja oceny efektywności ekonomicznej przedsięwzięć drogowych i mostowych Instytutu Badawczego Dróg i Mostów (IBDiM) w Warszawie powstała na podstawie

wytycznych Banku Światowego: *The Highway Design and Maintenance Standards, Vehicle Operation Costs*, instrukcji *Cost-Benefit Analysis 1 i 9* brytyjskiego ministerstwa transportu, H. Adler *Economic Appraisal of Transport Projects* i funkcjonuje od 1993 r. Zawiera rachunek ekonomiczny, który porównuje strumienie kosztów WO (wariantu bezinwestycyjnego) z WI (wariantem inwestycyjnym) dla odcinków drogi. Im większa różnica między strumieniami kosztów dla WO i WI, tym inwestycja jest bardziej opłacalna.

Analiza obejmuje opisane algorytmami matematycznymi 4 rodzaje kosztów:

- eksploatacji pojazdów samochodowych,
- czasu,
- wypadków drogowych,
- emisji spalin.

Powyższe rodzaje kosztów liczone są oddzielnie dla każdego roku i rodzaju pojazdów: SO – samochód osobowy, SD – samochód dostawczy, SCbp – samochód ciężarowy bez przyczepy, SCzp samochód ciężarowy z przyczepą, A – autobus i są uzależnione od:

- długości drogi,
- kosztów jednostkowych: eksploatacji pojazdów, czasu, wypadków drogowych, emisji,
- prędkości podróży,
- wielkości ruchu samochodowego,
- stanu nawierzchni drogi.

Zadanie jest rozpatrywane w okresie 25 lat (okres referencyjny) i zawiera cykl inwestycyjny.

4. Rachunek ekonomiczny dla planowania przestrzennego

Wykonanie rachunku efektywności ekonomicznej wymaga analizy porównawczej niektórych parametrów istniejącego zagospodarowania przestrzennego, uzyskanej głównie drogą inwentaryzacji, z zestawieniem z elementami projektu MPZP.

Analiza wymaga określenia:

- maksymalnej projektowanej w planie miejscowym liczby lokali mieszkalnych,
- rzeczywistej realizacji założeń planu – liczby obecnie istniejących lokali mieszkalnych, z rozróżnieniem zabudowy jedno- i wielorodzinnej,
- liczby nie zrealizowanych lokali mieszkalnych – różnica między liczbą zakładaną w planie miejscowym i zabudową mieszkaniową istniejącą (pkt a – pkt b),
- realnej prognozy zmian liczby obiektów budowlanych dla planu miejscowego, uwzględniającej przyrost zabudowy dla porównywalnych istniejących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (oddzielnie w wariantach dla zabudowy jednorodzinnej, wielorodzinnej i mieszanej).

5. Zestawienie składowych rachunku ekonomicznego

Rachunek ekonomiczny realizacji dróg w granicach MPZP powinien zawierać:

- obliczenie kosztów infrastruktury drogowej (dokumentacja, roboty drogowe, nadzór),
- obliczenie dochodów bezpośrednich gminy (udziały w podatkach, sprzedaż gruntów będących własnością gminy),
- określenie korzyści ekonomicznych (społecznych).

6. Badanie wyników analizy ekonomicznej

Podstawowe wytyczne dla analizy opłacalności realizacji drogi i planu to:

- wskaźnik EIRR, który powinien być większy od 5,5% (minimalna ekonomiczna wewnętrzna stopa zwrotu, określona dla dróg w wytycznych Unii Europejskiej),
- dochody bezpośrednie z planu (wpływy podatkowe, zyski ze sprzedaży gruntów), które powinny być większe od kosztów budowy infrastruktury drogowej.

Jeżeli oba wyżej wymienione warunki są spełnione, przyjmuje się, iż realizacja drogi jest opłacalna. Pozostaje pytanie odnośnie do opłacalności realizacji planu, jeśli jeden lub oba warunki nie są spełnione. Decydent może bowiem dopuszczać inne istotne przesłanki tworzenia planów, tj.: społeczne, środowiskowe, ochrony zabytków, dóbr kultury współczesnej czy konieczności rozbudowy infrastrukturalnej. Wymienione przesłanki z punktu widzenia ekologicznego i społecznego można i należy wycenić niezależnie.

W takim przypadku rachunek kalkulacyjny należy uzupełnić o przepływy finansowe w gminie (badanie zadłużenia) – czy koszty, które będą większe od przychodów, samorząd może pokryć z własnego budżetu lub kredytem z odsetkami.

Ogromne znaczenie ma sposób obliczenia prognozy przychodów, którą należy wykonać przy daleko idącym zaangażowaniu gminy. Jeśli uchwalenie i późniejszą realizację założeń MPZP potraktujemy jako przedsięwzięcie komercyjne, to decydującego znaczenia nabiera rzetelność wykorzystywanych danych oraz stosownie faktycznych trendów odnotowanych na rynku kapitałowym i mieszkaniowym.

7. Przykład obliczeniowy

Celem pokazania istoty rachunku przedstawiono przykład z dwoma wariantami obliczeń skutków ekonomicznych realizacji drogi na obszarze objętym planem miejscowym. Uwzględniono dwa możliwe warianty tempa przyrostu zabudowy w projektowanym miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego

Założenia:

- budowa drogi o długości 1 km i wartości 1 476 000 zł (brutto), tj. 1 200 000 zł (netto),
- maksymalna liczba domów mieszkalnych (jednorodzinnych) w planie – 100 sztuk,

- liczba samochodów na 1 dom – 2 sztuki,
- wzrost ruchu samochodowego 1,14 (ruch spoza MPZP),
- liczba osób pracujących na 1 dom – 2 osoby,
- podatek od nieruchomości na 1 dom – 1000 zł/rok,
- podatek od nieruchomości gospodarczej (pow. sprzedażna) – 24 000 zł/rok,
- wartość działek gminy do sprzedaży ($400 \text{ m}^2 \times 50 \text{ zł/m}^2 \times 7 \text{ szt.}$) – 140 000 zł,
- średni wpływ podatku od osób fizycznych do gminy (39,34%) rocznie – 1200 zł/osobę,
- średni podatek od działalności gospodarczej (karta podatkowa – DU 144, poz. 930 – rocznie) 12 000 zł/rok.

Wariant I uwzględnia przyrost zabudowy w początkowych latach po uchwaleniu planu miejscowego o 2 lokale mieszkalne rocznie. Przyjęte zasady zakładają obliczenie danych w wyszczególnionych tabelach, które rachunkiem ciągłym (corocznie, obejmując okres 25 lat) sumować będą poszczególne składowe.

Przyrost zabudowy i ruchu samochodowego będzie przedstawiony narastająco liczbą lokali mieszkalnych i liczbą pojazdów samochodowych (SO, SD). Na planowanej drodze nie zakłada się ruchu samochodów ciężarowych i autobusów.

Natężenie ruchu w poszczególnych latach wraz z jego prognozą i prędkością podróży będzie podstawą obliczenia korzyści finansowych. Prędkości podróży wyznacza się na podstawie tabel prędkości [*Instrukcja...*, IBDiM – rozdział Tabele prędkości, s. 22–24].

Nakłady drogowo-mostowe zawierają koszty inwestycyjne oraz utrzymania drogi. Ceny remontów okresowych, cząstkowych i utrzymania bieżącego wyznacza się na podstawie cen jednostkowych dla m^2 jezdni, z uwzględnieniem interwałów czasowych ich realizacji [*Instrukcja...*, IBDiM, rozdział – Jednostkowe koszty remontów i utrzymania, s. 25–29].

Koszty eksploatacji pojazdów samochodowych w poniższym wzorze obejmują szacowane wartości przeciętnych kosztów eksploatacji pojazdów samochodowych (uwzględniające zużycie: paliw, smarów i części pojazdów oraz opłaty ubezpieczenia).

Przyjęto wzór obliczeniowy z *Instrukcji...*, IBDiM (s. 14):

$$K_e = L \cdot \sum_{j=1}^{25} k_{ej} (V_{pdrj}, T, S) \cdot 365 \cdot SDR_j,$$

gdzie:

K_e – roczne koszty eksploatacji pojazdów w zł; $k_{ej} (V_{pdrj}, T, S)$ – jednostkowe koszty eksploatacji grupy pojazdów w zł/km; SDR – średnioroczne dobowe natężenie ruchu grupy pojazdów; L – długość odcinka drogi w km; 365 – liczba dni w roku.

Koszty czasu w transporcie pasażerskim określają wartość strat czasu w jednostkach pieniężnych (zł). Wzór obliczeniowy przyjęto z *Instrukcji...*, IBDiM (s. 15):

$$K_c = L \cdot \sum_{j=1}^{25} \frac{k_c \cdot w_{zj}}{V_{pdrj}} \cdot 365 \cdot SDR_j,$$

gdzie:

K_c – roczne koszty czasu w przewozach pasażerskich w zł; k_c – jednostkowy koszt czasu pasażera

samochodu osobowego i autobusu w zł/godz.; w_{sj} – wskaźnik zapełnienia pojazdu j w (osoby na jeden pojazd); V_{pdr} – prędkość pojazdu w km/godz.; SDR_j – średnioroczne dobowe natężenia ruchu grupy pojazdów j w (pojazdów/dobę); L – długość odcinka drogi w km; 365 – liczba dni w roku.

W przyjętych założeniach obliczeniowych nie uwzględniono ruchu pasażerskiego autobusowego, a w przypadku jego wystąpienia należy go uwzględnić. Koszty wypadków drogowych zawierają wartości wypadków i kolizji w przeliczeniu na jednostki pieniężne (zł). Prawdopodobieństwo wystąpienia wypadku zależy głównie od liczby pojazdów i szerokości jezdni. W przyjętych obliczeniach zastosowano wzór [Instrukcja..., IBDiM, s. 1].

$$K_w = L \cdot w_{wa} \cdot k_w \cdot 365 \cdot \sum_{j=1}^{25} \left(\frac{SDR_j}{1000000} \right),$$

gdzie:

K_w – roczne koszty wypadków w zł; k_w – jednostkowy koszt wypadku w zł; w_{wa} – wskaźnik ryzyka wypadków – zależy od warunków drogowo-ruchowych (liczba wypadków/1 000 000 pojazdów na km); SDR_j – średnioroczne dobowe natężenia ruchu grupy pojazdów j w (pojazdów/dobę); L – długość odcinka drogi w km; 365 – liczba dni w roku.

Koszty emisji toksycznych składników spalin zawierają część kosztów zanieczyszczeń środowiska i obliczono je na podstawie wzoru z Instrukcji..., IBDiM, s. 16:

$$K_s = L \cdot \sum_{j=1}^{25} k_{sj} (V_{pdrj}, T, S) \cdot 365 \cdot SDR_j,$$

gdzie:

K_s – roczne koszty emisji toksycznych składników spalin w zł; $k_{sj} (V_{pdrj}, T, S)$ – jednostkowe koszty emisji toksycznych składników spalin w funkcji prędkości podróży (V_{pdrj}), ukształtowania terenu T i stanu technicznego nawierzchni S w zł/km; SDR_j – średnioroczne dobowe natężenie ruchu grupy pojazdów w (pojazdów/dobę); L – długość odcinka drogi w km; 365 – liczba dni w roku.

Koszty użytkowników i środowiska zawierają zestawienie wszystkich uprzednio wymienionych rodzajów kosztów oddzielnie dla każdego roku z 25 lat eksploatacji. Analiza ekonomiczna nakładów i korzyści zawiera różnicę kosztów dla wariantu bezinwestycyjnego (WO) i wariantu inwestycyjnego (WI). Zawiera również zdyskontowane strumienie pieniężne dla każdego roku w zależności od przyjętej stopy procentowej oraz obliczoną wartość zaktualizowaną netto (NPV). Obliczona ekonomiczna stopa zwrotu (EIRR) jest wartością krańcową opłacalności inwestycji i wyraża się ją w procentach.

Wartości ENPV i EIRR obliczono na podstawie wzorów [Instrukcja..., IBDiM, s. 7 i 8].

Wskaźnik ENPV obliczamy na podstawie wzoru:

$$ENPV = \sum_{t=0}^n \frac{NPB_t}{(1+r)^t} - \sum_{t=0}^n \frac{NC_t}{(1+r)^t},$$

gdzie:

$ENPV$ – ekonomiczna wartość zaktualizowana netto; NPB_t – zdyskontowane oszczędności użytkowników i środowiska netto, w kolejnych latach okresu obliczeniowego; NC_t – nakłady inwestycyjne

w kolejnych latach okresu obliczeniowego; r – stopa dyskontowa; $t = 0, 1, 2, 3, \dots, n$ – kolejne lata okresu obliczeniowego.

EIRR jest to taka stopa dyskontowa r , przy której ENPV (wartość zdyskontowana netto) równa się zero.

Zestawienie dochodów z realizacji planu dla wariantu I zawiera: podatki od nieruchomości mieszkaniowej, podatek dochodowy od osób fizycznych, podatek od działalności gospodarczej, podatek od działalności gospodarczej (karta podatkowa), sprzedaż gruntów przeliczoną, gdzie wszystkie dochody będą przeliczone na wartość bieżącą (okres analizy 25 lat).

Wariant I. Realizacja planu zabudowy (2 domy/rok)

Rok	Domy (sztuk)	Kumulacja zabudowy	Osoby pracuj. (osób)	SO (sztuk)	SD (sztuk)
2011	2	0	0	0	0
2012	2	2	4	5	2
2013	2	4	8	9	2
2014	2	6	12	14	2
2015	2	8	16	18	2
2016	2	10	20	23	2
2017	2	12	24	27	2
2018	2	14	28	32	2
2019	2	16	32	36	2
2020	2	18	36	41	2
2021	2	20	40	46	2
2022	2	22	44	50	2
2023	2	24	48	55	2
2024	2	26	52	59	2
2025	2	28	56	64	2
2026	2	30	60	68	2
2027	2	32	64	73	3
2028	2	34	68	78	3
2029	2	36	72	82	3
2030	2	38	76	87	3
2031	2	40	80	91	3
2032	2	42	84	96	3
2033	2	44	88	100	3
2034	2	46	92	105	3
2035	2	48	96	109	5

Wariant I. Dochody z realizacji planu (w tys. zł)

Rok	Podatek od nieruch. mieszk	Podatek dochod od osób fizycz.	Podatek od nieruch dział. gosp.	Sprzedaż gruntów	Podatek od dział. gosp.(karta podatk.)	Razem	Razem (NPV)
2011	0	0				0	0
2012	2	4,8		40		47	44,4
2013	4	9,6		60		74	66,1
2014	6	14,4		40		60	51,4
2015	8	19,2				27	22,0
2016	10	24,0			10	44	33,7
2017	12	28,8	24		10	75	54,2
2018	14	33,6	24		10	82	56,1
2019	16	38,4	24		10	88	57,6
2020	18	43,2	24		10	95	58,8
2021	20	48,0	24		10	102	59,7
2022	22	52,8	24		10	109	60,4
2023	24	57,6	24		10	116	60,8
2024	26	62,4	24		10	122	61,0
2025	28	67,2	24		10	129	61,1
2026	30	72,0	24		10	136	60,9
2027	32	76,8	24		10	143	60,6
2028	34	81,6	24		10	150	60,2
2029	36	86,4	24		10	156	59,7
2030	38	91,2	24		10	163	59,0
2031	40	96,0	24		10	170	58,3
2032	42	100,8	24		10	177	57,4
2033	44	105,6	24		10	184	56,5
2034	46	110,4	24		10	190	55,6
2035	48	115,2	24		10	197	54,6
Σ	600,0	1440,0	456,0	140,0	200,0	2836,0	1330,1
						EIRR(%)	4,2483

Wariant II. Realizacja planu zabudowy (4 domy/rok)

Rok	Domy (sztuk)	Kumulacja zabudowy	Osoby pracuj. (osób)	SO (sztuk)	SD (sztuk)
1	2	3	4	5	6
2011	0	0	0	0	0
2012	4	4	8	9	4

Wariant II, cd.

1	2	3	4	5	6
2013	4	8	16	18	4
2014	4	12	24	27	4
2015	4	16	32	36	4
2016	4	20	40	46	4
2017	4	24	48	55	4
2018	4	28	56	64	4
2019	4	32	64	73	4
2020	4	36	72	82	4
2021	4	40	80	91	4
2022	4	44	88	100	4
2023	4	48	96	109	4
2024	4	52	104	119	4
2025	4	56	112	128	4
2026	4	60	120	137	4
2027	4	64	128	146	6
2028	4	68	136	155	6
2029	4	72	144	164	6
2030	4	76	152	173	6
2031	4	80	160	182	6
2032	4	84	168	192	6
2033	4	88	176	201	6
2034	4	92	184	210	6
2035	4	96	192	219	6

Wariant II. Dochody z realizacji planu (w tys. zł)

Rok	Podatek od nieruch. mieszk	Podatek dochod od osób fizycz.	Podatek od nieruch dział. gosp.	Sprzedaż gruntów	Podatek od dział. gosp. (karta podatk.)	Razem	Razem (NPV)
1	2	3	4	5	6	7	8
2011	0	0				0	0
2012	4	9,6		40		54	50,8
2013	8	19,2		60		87	78,3
2014	12	28,8		40		81	68,8
2015	16	38,4				54	43,9
2016	20	48,0			10	78	59,7
2017	24	57,6	24		10	116	83,8

1	2	3	4	5	6	7	8
2018	28	67,2	24		10	129	88,8
2019	32	76,8	24		10	143	93,0
2020	36	86,4	24		10	156	96,6
2021	40	96,0	24		10	170	99,5
2022	44	105,6	24		10	184	101,9
2023	48	115,2	24		10	197	103,7
2024	52	124,8	24		10	211	105,1
2025	56	134,4	24		10	224	106,0
2026	60	144,0	24		10	238	106,6
2027	64	153,6	24		10	252	106,8
2028	68	163,2	24		10	265	106,7
2029	72	172,8	24		10	279	106,4
2030	76	182,4	24		10	292	105,7
2031	80	192,0	24		10	306	104,9
2032	84	201,6	24		10	320	103,8
2033	88	211,2	24		10	333	102,6
2034	92	220,8	24		10	347	101,2
2035	96	230,4	24		10	360	99,7
Σ	1200,0	2880,0	456,0	140,0	200,0	4876,0	2224,6
						EIRR(%)	7,8390

Dla wariantu II przyjęto sposób wykonania obliczeń analogicznie jak w wariantcie I, zakładając, że na terenie objętym MPZP realizowane będą 4 lokale mieszkalne rocznie.

Dla wariantu I uzyskano wyniki:

EIRR = 4,2%, NPV = 1330,1 tys. zł.

Dla wariantu II uzyskano wyniki:

EIRR = 7,8%, NPV = 2224,6 tys. zł.

Wariant II spełnia oba warunki przyjęte w pkt 6a i 6b, co świadczy o ekonomicznej zasadności jego realizacji. W istniejących uwarunkowaniach przestrzennych, przy dużej nadpodaży terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową, prawdopodobnie zaistnieje okoliczność zbliżona do wariantu I.

Będzie to więc okoliczność sprzyjająca procesowi dezurbanizacji, w sposób nie uzasadniony podwyższająca koszty jednostkowe infrastruktury drogowej w stosunku do ilości zabudowy mieszkaniowej.

Opisując nadmierne ilości terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową w uchwalonych MPZP w skali kraju, podobne wnioski przedstawił J. Koziński¹.

¹ J. Koziński, *Doktryna swobody budowlanej. Aspekty ekonomiczne i urbanistyczne*, „Problemy planistyczne”, Zachodnia Okręgowa Izba Urbanistów z siedzibą we Wrocławiu, wiosna 2012, z. 1/12.

8. Podsumowanie

Rachunek ekonomiczny pozwoli badać różne warianty przyszłej zabudowy. Bardziej skoncentrowana zabudowa (z większą liczbą mieszkańców na jednostkę powierzchni) zapewni lepsze wyniki ekonomiczne wykorzystania przestrzeni. Zbadać należy przede wszystkim realne trendy przyrostu rodzaju zabudowy mieszkaniowej (jednorodzinnej i wielorodzinnej). Wykonanie rachunku ekonomicznego dla nowego planu wymaga analizy ze strony gminy wszystkich dotychczas uchwalonych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz istniejącej na obszarach gmin zabudowy (porównania zabudowy planowanej z istniejącą). Wskaźnik EIRR określi efektywność zaangażowanych środków, a NPV (wartość zaktualizowana netto) wskaże korzyści/straty w wymiarze finansowym dla opracowanego planu. Wprowadzenie rachunku ekonomicznego umożliwi powstrzymanie rozlewania się zabudowy mieszkaniowej (dezurbanizacji). Wskaże nie tylko możliwe koszty infrastruktury drogowej, ale również efektywność jej wykorzystania. Klasyk ekonomii zrównoważonego rozwoju H. Rogall napisał, że „dotychczasowy paradygmat wzrostu należy porzucić na rzecz paradygmatu zrównoważenia (...) z nieodzownym ciągłym zmniejszaniem zużycia zasobów”².

Literatura

Instrukcja oceny efektywności ekonomicznej przedsięwzięć drogowych i mostowych dla dróg gminnych, IBDiM (Instytut Badawczy Dróg i Mostów), Warszawa 2008, <http://rpo.slaskie.pl/zalaczniki/2008/04/01/1207048311.pdf>.

Koziński J., *Doktryna swobody budowlanej. Aspekty ekonomiczne i urbanistyczne*, „Problemy planistyczne”, Zachodnia Okręgowa Izba Urbanistów z siedzibą we Wrocławiu, wiosna 2012, z. 1/12.

Rogall H., *Ekonomia zrównoważonego rozwoju, teoria i praktyka*, Wydawnictwo Zysk i S-ka, Poznań, 2010.

Ustawa z dnia 20.11.1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne – karta podatkowa, Dz. U. z 1998 r. Nr 144, poz. 930.

Ustawa z dnia 13.11.2003 r. o dochodach samorządu terytorialnego, Dz. U. z 2010 r. Nr 80, poz. 526.

ECONOMIC EFFICIENCY OF BUILDING THE ROADS FOR THE RESIDENTIAL AREAS IN THE LOCAL SPATIAL MANAGEMENT PLANS

Summary: Spatial planning in municipalities is often made without reliable economic calculation. The financial forecasts which are prepared for local spatial development plans are inappropriate and there are too much latitude in making their description. The main problem

² H. Rogall, *Ekonomia zrównoważonego rozwoju, teoria i praktyka*, Wydawnictwo Zysk i S-ka, Poznań 2010, s. 541.

is that there is not any universal computational model which will include: building scattering and its growth rate, among others because of the lack uniform, universal calculation model. Housing development is accompanied by the formation of road infrastructure which already has such economic calculations. Close links between the increase in building and road infrastructure will allow to cooperate much better in economic terms.

Keywords: economic internal rate of return, spatial planning.